

U M O W A.

zawarta w Okręgowym Inspektoracie Pracy VII Okręgu w Krakowie, ustalająca warunki pracy i płacy robotników rolnych na rok służbowy 1930/31 na obszarze województwa krakowskiego i powiatów: Brzozów, Kolbuszowa, Krosno, Łańcut, Nisko, Przeworsk, Rzeszów, Strzyżów i Tarnobrzeg województwa lwowskiego.

Art. 1.

Umowa niniejsza obowiązuje od dnia 1 kwietnia 1930 r. do dnia 31 marca 1931 r. i dotyczy z jednej strony wszystkich pracodawców rolnych na obszarze nie mniejszym, niż 23 ha, a z drugiej strony zatrudnionych przez nich ordynariuszy, a mianowicie: fernali, parobków, stróżów, pastuchów, poganiczy, luzaków, dozorców gospodarczych, a to: gumiennych, karbowych i polowych, rzemieślników folwarcznych, t. j. kowali i stelmachów, oraz stałych pracowników staennych. Służba osobista pracodawcy, choćby pracująca czasowo na folwarkach, nie podlega niniejszej umowie.

Art. 2.

Umowa niniejsza stanowi w myśl ustawy z dnia 1 sierpnia 1919 r. Dz. U. R. P. Nr. 65, poz. 394 i z dnia 11 marca 1921 r. Dz. U. R. P. Nr. 26, poz. 147, podstawę przy zawieraniu umów indywidualnych. Indywidualne umowy pracy, zawierające warunki dla pracownika mniej korzystne, niż warunki niniejszej umowy, ulegają z mocy wymienionych ustaw zastąpieniu przez warunki określone niniejszą umową.

Art. 3.

Zatargi, wynikłe na tle umowy o pracę pomiędzy pracodawcami a robotnikami rolnymi, regulują Komisje Rozjemcze, bądź sądy państwowe według kompetencji. Do czasu uzyskania właściwego orzeczenia lub wyroku nie wolno: 1) pracodawcy wstrzymywać świadczeń, 2) pracownikowi przerywać pracy.

W wypadkach wyjątkowo ciężkiego przewinienia może pracodawca wstrzymać przed orzeczeniem lub wyrokiem świadczenia, w razie jednak wygrania sporu przez robotnika, pracodawca winien wydać zaległe świadczenia wraz z dodatkiem miesięcznym w wysokości 3%.

Art. 4.

Pracodawca obowiązany jest wydać pracownikowi bezpłatnie książeczkę obrachunkową, zawierającą ilość wydanych mu ordynarij i pensji, oraz spis powierzonych mu inwentarzy. Książeczka obrachunkowa może służyć jako dowód dla Komisji Rozjemczej, stwierdzający ilość wydanych poborów.

Art. 5.

Umowa niniejsza nie uprawnia do obniżania istniejących warunków wynagrodzenia, niż poniżej określone, dopuszczalną jest jednak zamiana poniżej określonych świadczeń na inne za obopólnym porozumieniem.

Art. 6.

Rok służbowy rozpoczyna się 1 kwietnia a kończy się 31 marca roku następnego. Obie strony obowiązują wypowiedzenie indywidualnej umowy pracy przed upływem terminu jej wygaśnięcia a najpóźniej do dnia 31 grudnia włącznie. Niewypowiedzenie umowy pracy do dnia 31 grudnia włącznie przedłuża milcząco umowę indywidualną na rok następny. Uchylenie się przez którąkolwiek ze stron od przyjęcia wypowiedzenia umowy pracy — umowy tej nie przedłuża.

Rozwiązanie stosunku służbowego w ciągu roku może nastąpić na zasadzie orzeczeń Komisji Rozjemczej lub też wyroków sądów państwowych, działających według obowiązującego prawodawstwa i według kompetencji.

Art. 7.

Zawarcie indywidualnej umowy z ordynariuszem nie może być uzależnione od trzymania przez niego posytek.

Zony pracowników nie mogą być zmuszane do pracy. Dojenie krów i inne roboty mogą się odbywać na zasadzie osobnej umowy.

Stosunek wzajemny.

Art. 8.

Pracodawców oraz ich zastępców obowiązują grzeczność traktowanie pracowników i ścisłe przestrzeganie umowy, a zwłaszcza regularne wypłacanie świadczeń i plac umową przewidzianych.

Pracowników obowiązują grzeczność wobec pracodawców i ich zastępców, ścisłe przestrzeganie zawartych umów, pilne i sumienne spełnianie obowiązków, dążność do jak największej wydajności pracy i stosowanie się do wszystkich zarządzeń pracodawcy lub jego zastępcy, odnoszących się do wykonania obowiązków służbowych, oraz przestrzeganie wszystkich przepisów porządkowych w obrębie folwarku, jakoteż dbałość i staranne obchodzenie się z powierzonym sobie inwentarzem żywym i martwym.

Czas pracy.

Art. 9.

Rozkład godzin pracy ustala się podług poniższej tabeli, przy czym fernali mają być zwalniani przed południem o ½ godziny wcześniej, aniżeli inne kategorie pracowników, a to dla koniecznego obrządku inwentarza.

Tabela czasu pracy.

Miesiąc	Praca do południa	Przerwa na śniadanie	Przerwa obiadowa	Praca po południu	Przerwa na podwieczorek
Styczeń	8—12	—	1½	1.30—4.00	—
Luty	7½—12	—	1½	1.30—5.00	—
Marzec 1—10 11—20 21—31	7—12	—	1½	1.30—5.30 1.30—6.00 1.30—6.30	—
Kwiecień 1—10 11—20 21—30	6—12	½	1½	1.30—6.40 1.30—7.00 1.30—7.20	—
Maj 1—10 11—20 21—31	6—12	½	1½	1.30—7.30 1.30—7.50 1.30—8.00	½

Miesiąc	Praca do południa	Przerwa na śniadanie	Przerwa obiadowa	Praca po południu	Przerwa na podwieczorek
Czerwiec 1—10 11—20 21—30	6—12	½	2	2—8.20 2—8.20 2—8.30	½
Lipiec 1—10 11—20 21—31	6—12	½	2	2—8.30 2—8.20 2—8.00	½
Sierpień 1—10 11—20 21—31	6—12	½	2	2—7.50 2—7.30 2—7.00	½
Wrzesień 1—10 11—20 21—30	6—12	½	1½	1.30—6.40 1.30—6.20 1.30—6.00	—
Październik 1—10 11—20 21—31	7—12	—	1½	1.30—5.30 1.30—5.20 1.30—4.50	—
Listopad	7½—12	—	1½	1.30—4.15	—
Grudzień	8—12	—	1½	1.30—3.45	—

Przyjmuje się czas słoneczny z tem, że za początek pracy zrana i popołudniu uważa się wyjście z podwórza, a za koniec zejście z pola. Początek i koniec pracy zaznacza się sygnałem. O ile pole odległe jest o więcej, niż 2 km. od podwórza, robotnika należy zwolnić z pracy o 10 minut wcześniej w stosunku do każdego kilometra powyżej dwóch.

Wrazie pilnej potrzeby powyższy podział pracy może być zmieniony, jednak tylko w ten sposób, aby ogólna ilość godzin pozostała ta sama.

Na żądanie pracodawcy w razie pilnej potrzeby pracownicy są obowiązani do pracy poza wyżej określonym czasem, lecz za osobnym wynagrodzeniem, po cenach za godzinę o 50% wyższych od przeciętnego pełnego zarobku godzinowego odpowiedniej kategorii robotników. Samowolne i nieuzasadnione opuszczanie roboty podczas godzin pracy, jak i samowolne spóźnianie się do pracy jest niedozwolne i powoduje potrącenia w stosunku procentowym, jak za godziny nadliczbowe.

Powyższy rozkład czasu pracy nie obowiązuje w stosunku do pastuchów, stróżów nocnych i dozorców, o ile wykonywane przez nich roboty nie przekraczają ich zwykłych obowiązków.

Art. 10.

Obrządek inwentarza odbywa się poza godzinami pracy bez specjalnej dopłaty. Budzenie i wstawanie do obrządku inwentarza oraz naszykowanie wozów i narzędzi powinno mieć miejsce nie wcześniej, niż o 2 godziny przed rozpoczęciem pracy. Obrok, siano i t. p. karma dla inwentarza mają być przygotowane uprzednio w godzinach pracy w miejscach na to wyznaczonych.

Kolejne dyżury przy inwentarzu w nocy lub w dni świąteczne obowiązują wszystkich fernali bez specjalnej dopłaty. Pastuch, jak również kolejno stałe pracownice staenne są wolni od pracy co trzeci dzień świąteczny (niedziele i święta) i na ten czas zastępuje się ich przez innych na ten cel wyznaczonych pracowników.

Praca w dni świąteczne może być wykonywana li tylko za obopólną zgodą i na warunkach o 100% wyższych od pracy w dni powszednie.

Stróża nocy mają codziennie wolny czas do zakończenia robót przedpołudniowych, a w miesiącach: listopadzie, grudniu, styczniu i lutym z wyjątkiem pory obiadowej aż do rozpoczęcia

stróżowania, następnie mogą zaś być zatrudniani przy robotach kolo inwentarza, w domu i t. p. Jeżeli stróż nocny w miesiącach letnich stróżuje w porze obiadowej, wówczas otrzymuje później czas wolny, równy przerwie obiadowej. W miesiącach od 1 października do 31 marca stróż nocny otrzymuje od pracodawcy kołuch lub inne odpowiednie ciepłe okrycie na czas warty.

Stróż przylapany na spaniu podczas spełniania obowiązków stróżowania może być karany za pierwszy raz grzywną w wysokości 3 kg. żyta, za drugim razem grzywną w wysokości 6 kg. żyta, za trzecim razem wydalaniem.

Warunki wynagrodzenia.

Art. 11.

Ordynariusz pobiera płacę w gotówce i ordynarię przewidzianą dla poszczególnych powiatów lub ich części i dla poszczególnych kategorii w artykule 14 niniejszej umowy.

Wypłatę gotówkową uskutecznia się zdołu kwartalnie, lub za obopólnym porozumieniem miesięcznie, nie później jak w 7 dni po danym terminie. Ordynarię wydaje się zgóry i to w pierwszych dwóch tygodniach każdego kwartału. W wypadku spóźnienia z wydaniem ordynarii dłużej niż na 1 miesiąc, nie spowodowanego wyładkami losowymi — otrzymuje ordynariusz za każdy miesiąc zwłoki 3% w zbożu, jako odszkodowanie, z wyjątkiem 2-go kwartału, w którym winna być wydana co najmniej połowa przypadającej ordynarii w terminie.

Art. 12.

W skład ordynarii wejdzie 3 q. pszenicy, 6 q. żyta, reszta w zbożu jadalnym z wyłączeniem owsa. Zboże wydawane na ordynarię musi być dobre, zdrowe i dobrze oczyszczone. W majątkach podkarpackich i innych, w których pszenicy się nie produkuje, obowiązuje stosunek 2 q. pszenicy.

Art. 13.

Mielenie zboża odbywa się na koszt pracodawcy, w młynie przez pracodawcę wskazanym, przyczem nie więcej, niż połowa ordynarii może być zmielona na pytel.

Wzamin za pokrycie rzeczywistego kosztu przemiału może pracodawca wydać pracownikowi 10% tej ilości zboża, jaka miałaby zostać odana do przemiału.

Art. 14.

Obowiązujące wynagrodzenie w stosunku rocznym wynosi:

I. W powiatach: Bochnia sąd., Niepołomice sąd., Kraków sąd., Liszki sąd., Łańcut, Przeworsk — ordynaria 13 q. i pensja 170 zł.

II. W powiatach: Brzesko, Krzeszów sąd., Mielec sąd., Tyczyn sąd., Rzeszów sąd., Strzyżów sąd., Tarnów sąd., Tarnobrzeg, Wieliczka sąd. — ordynaria 12½ q. i pensja 160 zł.

III. W powiatach: Biała, Brzostek sąd., Brzozów, Chrzanów sąd., Dąbrowa, Dobczyce sąd., Fryszak sąd., Głogów sąd., Jasło sąd., Krosno sąd., Nisko, Oświęcim, Podgórze sąd., Skawina sąd., Radomysł Wielki sąd., Ropczyce sąd., Dębica sąd. na południu od linii kolejowej, Tuchów sąd., Wadowice, Wiśnicz sąd., Żywiec — ordynaria 12 q. i pensja 150 zł.

IV. W powiatach: Debica sąd. na północ od linii kolejowej, Dukla sąd., Jaworzno sąd., Kolbuszowa sąd., Limanowa sąd., Maków, Myślenice, Nowy Sącz, Pilzno sąd., Żmigrod sąd., — ordynaria 11 q. i pensja 140 zł.

V. W powiatach: Gorlice, Grybów, Mszana Dolna sąd., Nowy Targ, Sokół sąd. — ordynaria 10 q. i pensja 130 zł.

Art. 15.

Stelmasi i niekwalifikowani rzemieślnicy otrzymują co najmniej o 2 q. ordynarii więcej, przyczem zwiększa się o 1 q. ilość pszenicy i o 1 q. ilość żyta, oraz wyższą o 50% pensję, aniżeli ordynariusz. Natomiast kwalifikowani rzemieślnicy, wykazujący się przepisany dowodem uzdolnienia, otrzymują o 3 q. ordynarii więcej, przyczem zwiększa się o 1½ q. ilość pszenicy i o 1½ q. ilość żyta, oraz wyższą o 100% pensję, aniżeli ordynariusz.

Art. 16.

Polowi i karbowi otrzymują taką ordynarię, jak fernali, przewidzianą dla danej kategorii powiatów, oraz pensję: polowi o 25%, a karbowi o 50% więcej, niż fernali.

Art. 17.

Luzacy (pogoniacze, masztalerze i t. p.), żonaci lub posiadający rodzinę na wyłączenie swoim utrzymaniu, otrzymują o 1 q. ordynarii mniej, niż fernali, nie żonaci zaś otrzymują tylko 50% świadczeń w naturze i gotówce fernali.

Luzak nie jest obowiązany do obrzadku inwentarza za wyjątkiem wypadków zastępstwa chorego fernali.

Art. 18.

Ordynariusz otrzymuje 0.20 ha pola wynawożonego pod ziemiaki. W razie wydawania zie-

mniaków gotowych, ustala się, że i ar pola odpowiada ¼ q. ziemiaków. Ponadto pracownicy otrzymują 0.036 ha pola obrobionego i wynawożonego w pobliżu domu pod ogrodowiznę.

Utrzymanie inwentarza.

Art. 19.

Ordynariusz może trzymać na oborze dworskiej 1 sztukę bydła z przychowkiem do dwóch miesięcy. O ile ordynariusz ugodzony został bez prawa trzymania krowy, otrzymywać będzie mleko niezbierane w ciągu 6 miesięcy zimowych po 1½ litra, zaś w ciągu miesięcy letnich po 2½ litra mleka dziennie.

Rzemieślnicy mogą trzymać 2 krowy z przychowkiem do 2 miesięcy. O ile rzemieślnik został ugodzony bez prawa trzymania drugiej krowy, otrzymuje w ciągu 6 miesięcy zimowych po 1½ litra, zaś w ciągu 6 miesięcy letnich po 2½ litra mleka dziennie. W razie zaś zakazu przez pracodawcę trzymania 2 krow — otrzymuje rzemieślnik w ciągu 6 miesięcy zimowych po 3 litry, a w ciągu 6 miesięcy letnich po 5 litrów mleka dziennie.

Wprowadzanie do dworskiej obory nowej sztuki bydła nie może nastąpić bez uprzedniego zezwolenia pracodawcy lub jego zastępcy, a to dla uniknięcia zawleczenia zarazy.

W wypadku trzymania krowy przez ordynariusza — pracodawca daje latem bezpłatne utrzymanie na wystarczającym pastwisku, takim, jakie dla bydła dworskiego, z wyjątkiem sztucznych pastwisk. W razie braku odpowiedniego pastwiska należy wydawać dostateczną ilość zielonej paszy.

Na zimę wydaje się na każdą krowę 6 q. gotowych ziemiaków, lub 9 q. buraków, albo też 12 q. liści buraków cukrowych należące zakonserwowanych, albo 12 q. wyłoków dołowanych, lub 15 litrów wywaru dziennie na krowę. Ponadto 8 kg. siewki i plew zbożowych dziennie na krowę, oraz potrzebne plewy dla trzody chlewnej.

Trzymanie kur jest dozwolone, trzymanie zaś gęsi, kaczek, gołębi i królików uzależnia się od zgody pracodawcy.

Opał i światło.

Art. 20.

Ordynariusz otrzymuje opał w stosunku rocznym w ilości 20 q. węgla i 3 m. sześcienne przestrzenne suchego drzewa szczapowego, wydawany miesięcznie zgóry. Wzamin za węgiel może być wydawane drzewo w stosunku za 2½ q. węgla 1 m. sześciennej przestrz. drzewa szczapowego, względnie 1½ m. sześciennej przestrz. trzebieży.

Ponadto pracownik otrzymuje dla oświetlenia naftę, w ilości 12 litrów na okres 6 miesięcy zimowych i 4 litry na okres 6 miesięcy letnich.

Mieszkania pracowników.

Art. 21.

Ordynariusz otrzymuje mieszkanie, składające się co najmniej z 1 izby z podłogą oraz komorą. Izby winny być wytykowane, a co najmniej dokładnie wylepione, ze szczelnymi drzwiami i oknami na zawiasach. W oknach mają być całe szyby, a w razie stłuczenia się szyb, pracownik jest obowiązany wstawić je w ciągu dwóch tygodni. Wapna do bielienia dostarcza pracodawca 2 razy do roku w ogólnej ilości 15 kg. na mieszkanie. Mieszkania mają być ze szczelnym dachem; tam, gdzie dachy są popsułe, muszą być naprawione w ciągu miesięcy letnich. W majątkach, gdzie woda z cieką do piwnic i mieszkań pracowników, winny być one zabezpieczone w ciągu lata od wody nappływowej.

Pracodawcy winni dbać, aby otoczenie mieszkań pracowników było higieniczne. Obowiązuje wybrukowanie dostępu do studzien, oraz zastąpienie zginiłych cembrzyn nowymi, lub też zapewnienie pracownikom w inny sposób zdrowej i czystej wody do picia. Zbiorniki na nawóz nie mogą się znajdować w bliższej odległości, aniżeli 20 metrów od mieszkań służbowych; pracownicy mają składać nawóz ze swoich chlewów w przeznaczonym na to miejscu. W pobliżu mieszkań mają się znajdować zastłonięte ustępy w dostatecznej ilości, które pracownicy obowiązani są utrzymywać w porządku i czystości. Gdzie jest odpowiednie pomieszczenie w dotychczasowych budynkach lub w nowo budowanych mieszkaniach, winna być urządzona łaźnia. W innych majątkach, o ile istnieje możliwość, pracodawcy są obowiązani do urządzania kąpielni.

Pracownicy są obowiązani utrzymywać mieszkanie i otoczenie w porządku. Trzymanie inwentarza w mieszkaniu jest stanowczo wzbronione. Sublokatorów nie wolno przyjmować bez zgody pracodawcy, któremu przy wprowadzaniu się na być zameldowany skład rodziny pracownika.

Art. 22.

Pracownik otrzymuje pomieszczenie na ziemiaki, pomieszczenie dla bydła we wspólnej czeladniej oborze, lub w specjalnie przeznaczonym na

to budynku, oraz pomieszczenie dla dwóch sztuk dorosłych trzody chlewnej i pomieszczenie na opał. Nadto w miarę potrzeby słomę do sienników, na ściółkę i na pokrycie okopowizny.

Stałe pracownice stażenne.

Art. 23.

Stałe pracownice stażenne otrzymują w klasie powiatów I i II 9 q. zboża ordynarii i 140 zł pensji, w klasie powiatów III i IV — 8 q. zboża ordynarii i 130 zł pensji, zaś w klasie V powiatów — 7 q. zboża ordynarii i 120 zł pensji, oraz prawo trzymania jednej krowy lub 1½ litra mleka niezbieranego dziennie. Nadto stałe pracownice stażenne otrzymują 0,15 ha pola wynawożonego pod ziemiaki i 0,027 ha pola pod ogrodowiznę, tudzież 15 q. węgla i 3 m. sześcienne przestrzenne drzewa szczapowego. W razie zamiany opału, ma zastosowanie przepis artykułu 20 niniejszej umowy.

Furmanki.

Art. 24.

Pracownicy otrzymują w razie potrzeby:

1) a) zbiorową furmankę do jednego z najbliższych młynów i z młyna,

b) do zwózki w dni powszednie swoich produktów rolnych, wyprodukowanych w tymże folwarku,

c) po księdza z chrztem, ślubem i pogrzebem.

2) Jedną furmankę na miesiąc w dzień świąteczny, wybrany przez pracowników, do najbliższego miasta, względnie stacji kolejowej, o ile odległość tejże wynosi więcej, niż 2 km.

Fornalowi, jadącemu w interesie pracowników furmanką w dni powszednie, czy też świąteczne, nie należy się żadne dodatkowe wynagrodzenie, jak również za kolejne wyjazdy w dni świąteczne, po lekarza, do kościoła i t. p.

Wyjazdy, noszące wyraźnie charakter wyjazdów prywatnych pracodawcy, poza godzinami pracy, winny być wynagradzane, jako praca poza godzinami służbowymi, a więc o 50%, a w dni świąteczne o 100% wyżej.

Art. 25.

Pracownikowi, wyslanemu w drogę poza obręb majątku w interesie pracodawcy na dłużej, jak pół dnia, należy się odpowiednie utrzymanie w naturze lub strawne za każdą pełną dobę zł 2.50, zaś, jeżeli wyjazd trwa krócej, niż całą dobę, 50 gr. za śniadanie, 80 gr. za wieczrę, a zł 1.20 za obiad, nadto w razie konieczności najęcia noclegu, należy się pracownikowi zwrot rzeczywistych wydatków, skutkiem najęcia noclegu. W drodze godziny pracy nie obowiązują.

Urlopy.

Art. 26.

Pracownik otrzymuje w ciągu roku na żądanie 12 dni płatnego urlopu w dni nieświętne. Wybór dni urlopu odbywa się w porozumieniu z pracodawcą lub jego zastępcą. Poza tem odpracowanemu robotnikowi należy się 6 dni wolnych od pracy na wyszukanie posady bez potrącenia świadczeń.

Sianie nawozów sztucznych.

Art. 27.

Robotnicy zatrudnieni przy sianiu nawozów sztucznych, otrzymują przy sianiu ręcznym 40 gr, a przy sianiu maszynowym 30 gr od 1 ha, oraz worki dla ochrony odzieży, zaś przy sianiu azotniaku i wapna okulary na oczy. Do tych ostatnich prac nie można używać pracowników młodocianych, nie mających skończonych 18 lat.

Zapomogi na wypadek śmierci.

Art. 28.

Na wypadek śmierci pracownika, otrzymują jego żona i dzieci przez pół roku wolne mieszkanie, a wynagrodzenie gotówkowe i wszelkie świadczenia pobierane przez ordynariusza za 1 kwartał. O ile ziemiaki zostaną zasadzone przed śmiercią pracownika, zbiór ich przypada na własność rodziny zmarłego.

Wdowy, względnie wdowcy po pracownikach, zatrudnionych w warsztatach rolnych i nie podlegających obowiązkowi ubezpieczenia na wypadek choroby, otrzymują w razie śmierci pracownika zasiłek pogrzebowy w kwocie zł 45.—, zaś w razie śmierci żony pracownika zł 40.—.

Ubezpieczenia.

Art. 29.

Opłaty ubezpieczeniowe mają być uskuteczniane zgodnie z obowiązującymi przepisami.

Art. 30.

Do czasu wprowadzenia ustawowego ubezpieczenia na starość, pracodawcom nie wolno przy końcu roku służbowego wręczać terminalek tym ordynariuszom, którzy przepracowali na dobro pracodawcy lub danego gospodarstwa 25 lat i stracili całkowitą lub częściową zdolność do pracy.